

Dr. Reker bedankt 'correspondenten-koor' met knallend feest 'Ik vond dat ik wat terug moest doen'

„Ik voel me een beetje als de dirigent van een groot Fischer-koor. Alleen: wij komen nooit in de openbaarheid”. Komende donderdag toch, voor het eerst. Het 'correspondenten-koor' van Siemon Reker is namelijk die avond bijeen in De Klinker te Winschoten om met hem zijn promotie tot doctor in de letteren te vieren. „Er staan artiesten op het toneel, maar de mensen in de zaal treden eigenlijk ook op. Uniek!” meent de gastheer van het feest.

■ Reker viert het feest met de vrijwillige medewerkers aan zijn dialect-onderzoeken. Ruim vijfhonderd informanten verschaften hem de afgelopen jaren het voornaamste materiaal voor zijn proefschrift. „Ik vond, dat ik wat terug moest doen. Het is ook heel mooi, dat de mensen, waar ik mee te maken heb, met elkaar in aanraking komen”.

Het negatieve aan de promotie was voor hem „het uitnodigen van vrienden, kennissen en familie; met veertig man naar een hotel; duur eten; tien keer een feestrede moeten aanhoren. Ik zag er vreselijk tegenop om het slachtoffer te zijn. Ik heb ook een hekel aan mijn verjaardag (1 december). Maar ik had nu het geluk, dat ik kon zeggen: 'Jongens, de week erop ben ik aan het promoveren, ik vier het dit jaar niet!'”

Door **Johan Poppen**

Gelukkig was De Klinker vrij. Een aardige bijkomstigheid van het proefschrift *Het Groninger werkwoordstelsel en 'hoeven', synchrone verbale morfologie in verandering* is immers, dat het alles met klinkers te maken heeft. De variatie van het boek zit 'm in de vocalen. Vandaar de aanwezigheid van een 'koor' van correspondenten. Het deed Reker destijds al deugd, dat de provincie hem in staat stelde hen een afdruk te geven van een vorig onderzoek: „dat dikke telwoord-artikel”.

„Ook vanwege de grammatica, die er moet komen, dacht ik: laat ik nu proberen een zo goed mogelijke beschrijving te geven van het werkwoordstelsel. Dat heeft zijn nut als voorwerk voor die grammatica. Tot mijn verrassing bleek, dat dit op een fantastische manier daarin paste”. Reker hing het op aan een 'kapstok': het werkwoord *hoeven*. Waarom? Hij kwam er 'bij Sien Jensema' ineens achter, dat de verleden tijd *hufd* was. „Loater heurde ik, dat mien pa dat zee. Achterna wait ik zeker, dat ook mien grootmoe t zegd het”.

Er bleken van plaats tot plaats nog veel meer varianten te bestaan dan Reker gedacht had. Op het front van zijn proefschrift staat er een rijtje van afgedrukt: ...*huifs, huifse, hufs... hais, hus, huuf... huufd, hōf, 'uif...* Zijn correspondenten

Foto: Dennis Beek

▲ Siemon Reker: ...ik hoop, dat ik dat nog heel lang mag doen: kijken via welk stadium a naar b naar c naar d verhuist...

kregen er de afgelopen jaren vragen over, steeds onopvallend in een reeks verwerkt. Niemand kon en mocht weten of vermoeden, dat *hoeven* het specifieke onderwerp was.

„Als ik iemand vraag: 'wat zegt u nou tegen: karnemelk', dan zeggen natuurlijk veel meer mensen 'zoepen' dan ze dat normaal zouden doen. Omdat het zo'n 'mooi' woord is. Is de vraag: 'wat zegt u tegen: trottoir', dan zegt men 'riepe', omdat men van de vraag denkt: 'daar zit wat achter'. Een correspondent wordt echter geacht spontaan te antwoorden op: wat zeggen ie in joen Grunnegers?

„Het gaat daarbij net zo goed om de Sibboester, die verhuist is naar Zuudhörn, als om de gene, die zijn leven lang in Zuudhörn gewoond heeft. Of om iemand, die tot zijn twintigste in Noordbrouk woonde en toen naar Monnickendam is verhuist”. Ook hij (of zij) behoort tot de Grunnegers. „Het liefst zou ik ook het buitenland er nog bij betrekken...”

Wat ouderen en wat jongeren nú zeggen, is volgens Reker „heel interessant. Ik hoop, dat ik

dat nog heel lang mag doen: kijken via welk stadium a naar b naar c naar d verhuist. Dat kun je niet doen, als je alleen maar op 'oudere' woorden uit bent. Het is natuurlijk mooi een telefoontje te krijgen van iemand, die zegt: 'Ik heb nou toch n olle man op Kibbelgoarn, dij sprekt zó mooi...' Maar het gaat om wat de correspondent zèlf zegt”.

Reker zegt 'slim wies' te zijn met zijn oudste informanten, maar is 'net zo wies' met de jongsten. Hun bestand bestaat uit vier leeftijdsgroepen (geboren voor 1916, tot en met 1930, 1950 en daarna) en is naar zijn mening ook over regio en plaats „redelijk verdeeld. Al zou ik in t Oldambt graag een heel groot netwerk willen hebben. Daar, waar 'mouk' 'muik' en 'maik' wordt...”

In dit verband toch een verzoek om informatie over Grunneger taal van vroeger te verstrekken: „Veur ain keer n stapke terogge. Zollen ie meshain n braifke sturen kinnen mit de volgende bosschop: meneer (of Siemon), ik herinner mie, dat mien ol buurman, dij doar en doar weg kwam (hai is al joaren oet tied), of mien opa, grootmoe, of zukswat: dij zee dou ...”

Dat kunnen vooral woorden zijn. „Een vrouw zei tegen mij: mien grootvader, dij komt uut Lutjegast en dij zee tegen mie: lutje maai. Dat is

nou: lutje meid. En dat klopt met hetgeen ik hier gesignaleerd heb: de veranderingen in het Westerkwartier. Het mag alles wezen: werkwoorden, zelfstandige naamwoorden, klanken. Zo hoop ik op ideeën te komen, waar ik normaal niet op gekomen zou zijn. Dan kan ik vervolgens die kwesties voorleggen aan de correspondenten”.

Het is duidelijk: Reker en zijn medewerkers blijven bezig, zolang taal in beweging en aan verandering onderhevig is. Dát proces kun je niet nieuw meer noemen. Maar het Gronings verdwijnt toch op den duur? Daar zegt Reker geen 'ja' op. Als aandelen voortdurend in waarde stijgen, kun je van een opgaande trend spreken. Maar daar kan eens een einde aan komen.

Zo is het met omlaag gaan ook. Ejen taalkundige moet zijns inziens bestuderen wat er aan de hand is, maar niet gaan voorspellen wat er gaat gebeuren. „Als er een tweede Ede Staal komt, dan kan die hele zaak volstrekt worden omgedraaid”. Ook in dát opzicht moed houden dus. En hopen op zo'n volgende, ook voor dirigent Reker en diens correspondenten-koor hoogst stimulerende 'voorzanger'.

WC 2-12-89